

bizottság adja meg azután szakvéleményét a bíróságnak. A bizottság tagjai: a vizsgálatot végző orvos, az intézet igazgató-orvosa, a szakértő-szektor elnöke és esetleg a vizsgálóbíró. A bizottság véleménye azonban nem kötelező a bíróságra nézve.

E gyakorlati ténykedésekből adódik az intézet vizsgálódási körébe tartozó tudományos jellegű problémák sora, melyeket Feinberg, az intézet igazgatója így sorol fel: 1. a törvényszéki pszichiátria és kriminológia főproblémáinak dialektikus-materialista methodológia alapján való feldolgozása, hogy így teoretikus alapot teremtsenek az intézet praktikus ténykedéséhez; 2. a törvényszéki pszichiátriai szakértők feladatainak meghatározása a szovjet-bíróságok büntetőpolitikájában és praxisában; 3. a fogházak pszichohigiénijára vonatkozó kérdések tudományos feldolgozása (az elmezavarok prophylaxista, a lelkibetegek célszerű el-, illetve beosztása a fegyintézetekben, stb.); 4. a betegek elmezavarának klinikai tanulmányozása (a beszámíthatóság problémája a könnyű schyzophrenia esetében, a progresszív parali-

zis gyógyítható fajai, az organikus megbetegedések kezdőfajai, pszichopathológiai kérdések, stb.); 5. a lelkibeteg bűnözőkről, szakértői ténykedésekről, gyámságról, gyógyjellegű szociális védelmet célzó intézetekről, stb. készülő törvénycikkek kidolgozásában való részvétel. — Emellett kétféle pedagógiai ténykedés: egyrészt szakértők, másrészt jog- és orvostanhallgatók kiképzése.

Az intézetek másik faja: a büntetőpolitikai intézetek, melyek az igazságügyi népbiztóságok mellett működnek. A legjelentősebb a Szovjetunió igazságügyi népbiztossága mellett működő intézet. Ennek négy szekciója van: 1. a szovjet-büntetőpolitika vizsgálatának szekciója, 2. munkás-javító s a politikai szekció, 3. a kapitalista országok és a gyarmati kelet büntetőpolitikáját vizsgáló szekció és végül 4. a büntett methodikáját és technikáját felfedő szekció. A szovjet-jogászok tehát nemcsak a Szovjetunió, de az egész világ büntetőpolitikáját tanulmányozzák s így a büntetőjogi problémákat nemzetközi méretekben nézhetik.

(Munkács)

Szabó Imre

VILÁGGAZDASÁGI KÉRDÉSEK

A SZÖVETSÉGGKÖZI ADÓSSÁGOK PROBLÉMÁJA

A Young-tervezet, amely Németország reparációs kötelezettségeit végérvényesen 58 évre állapította meg, (mint az 1932 dec. 2-án kelt s az Egyesült Államokhoz intézett angol jegyzék megjegyzte — „mielőtt még aláírásai igazán megszáradtak volna“) a Hoover-memoratorium által hatályon kívül helyezett s a lausanni megegyezésben „csekély“ háromezermillió márkára redukálódott, de még ezt az összeget is csak bizonyos feltételek mellett kell fizetni.

A németországi reparációs fizetések tulajdonképpen bezüntetésével teljes élességgel jelentkezett a szövetséggközi adósságok kérdése, miután a reparációs fizetések képezték a szövetséggközi adósságok szabályozására tett megállapodások alapját. A szövetséggközi adósságok további fizetésének kérdése így az imperiálista ellentétek csomópontját képezi.

Hogyan keletkeztek a szövetséggközi adósságok?

A világháború a hadakozó államok minden elképzelhető gazda-

sági segélyforrásának a legmagasabb kihasználását követelte meg. Az entente országok gazdasági és pénzügyi ereje nagyon különbözött volt. Amerika háborúba vonulása előtt Angliának volt köztük pénzügyileg a legerősebb, a cári Oroszország a leggyengébb. S bár közösen harcoltak a hármasszövetség ellen, az imperialista ellentétek továbbra is fennállottak közöttük. A közös harc keretében mindegyik megpróbálta követni a saját maga érdekét s ezért a háború finanszírozása sem egyenlő mértékben vette igénybe őket. Mindaz, amit egyik állam a másiknak a rendelkezésére bocsátott, hatalmas profit mellett került eladásra. A közös háború finanszírozását tőkés vállalkozásnak tekintették s ezért a kölcsönöket lehetőleg a legfizetőképesebb „szövetségesnek“ biztosították. A Egyesült Államok kölcsönöket elsősorban Angliának folyósították, Anglia azután tovább kölcsönözte szövetségeseinek, elsősorban a fizetőképesebb Franciaországnak, ez pedig a gyengébb Olasz- és Oroszországnak, amelyekért Angliával szemben a rizikót vállalta. Így keletkezett a szövetségközi adósságok komplikált rendszere, amely a fegyverszünet kezdetével — a kisebb államokat figyelmen kívül hagyva — Moulton és Pasvolsky összeállítása szerint a következőképp állt:

A szövetségközi adósságok (millió dollárban)

Adós	USA-nak	Angliának	Franciának	Össz.
Belgium	172	422	535	1129
Franciaország	1970	1683		3653
Anglia	3696			3696
Itália	1031	1855	75	2961
Oroszország	187	2472	955	3614
Össz. (a kis államokkal)	7067	6753	2237	16057

A fegyverszünet után Amerika európai szövetségeseinek és más európai államoknak további hiteleket nyújtott, a kamatokat és a kamatok kamatait pedig a már fennálló adósságokhoz írta. Ezen a módon az adósságok összege automatikusan nőtt tovább.

Minden ország kapitalistái a háború folyamán óriási profitot harácsoltak össze az „árak forradalma“ következtében. Mivel minden fontos árúban a kereslet a kínálatot állandóan felülmulta, ezért az árak több mint a kétszeresére emelkedtek a háború előtti áraknak. Az áruszállítások valóságos értéke, ami a szövetségközi adósságok alapját képezte, alig tette ki a felszámított áraknak a felét. Az államok közti vásárlások állami finanszírozásának rizikóját a szállítóról az állam vette át s így a szállított hadianyagok fizetésének, vagy nem fizetésének a kérdése a szövetségközi adósságok formájában az állami költségvetés, azaz az adófizetők s nem a hadiszállítók ügye lett, akik az óriási profitot a szövetségközi szállításokból már beharácsolták. Így vált a szövetségközi adósságok kérdése elsőrangú külpolitikai kérdéssé.

Kezdetől fogva jelentkezett a megoldási kísérletek alkalmával az ellentét Amerika (melynek csak követelései voltak) s az entente országok (amelyeknek Amerikával szemben csak adósságaik voltak s Németországgal szemben csak követelései, azonkívül azonban egymásközti adósságaik és követelései) között az ellentét. Az amerikai parlament és kormány mindmáig következetesen kitartott amellett az álláspontja mellett, hogy a szövetségközi adósságok a reparációs kérdéstől teljesen függetlenek s hogy a szerződés szerűen esedékes fizetési kötelezettségek megváltozhatatlanok, függetlenül attól, hogy az ellenértéket mire fordították. Csak a „fizetőképesség“ kereske-

delmi princípiumát ismerte el Amerika, vagyis ha az adós fizetéképtelen, a hitelező érdekében áll, hogy inkább haladékot biztosítson neki, mintsem csődbe kergesse.

A „fizetőképességnek“ ez az elve egyszermind arra szolgált Amerika kezében, hogy az adóállamok egységfrontjának kialakulását megakadályozza. A valóságban viszont szükségessé vált az adósság „leszögezése“, illetve az adósságok rövid lejáratának 62 esztendőssé lejáratra való átváltoztatása, különböző alapon, mint az alábbi táblázat mutatja:

Az Amerikával szembeni entente adósságok rendezése
(millió dollárban)

	Anglia	Franciaáknak	Itália	Belgium	Kisáll. együtt
Kölcsönzött összeg	4075	3341	1648	377	9851
Kamatok	525	684	394	41	1175
Összesen	4600	4025	2042	418	11567
A 62 év alatt fizetendő összeg	11106	6848	2408	727	22288
Az adósság mai értéke	3788	1997	528	225	6878
Az elengedett összeg százalékaiban	18	50	68	46	60

A főadósok adósságainak „leszögezése“ 1923-tól 1926-ig történt. Az engedmény százalékszámja nem csupán az akkori fizetőképesség fokát tükrözi, hanem az imperiálista ellentétek mértékét is: Angliával szemben az engedmény 18, Itáliával szemben 68 százalék.

Az európai entente országok állandóan arra törekedtek, hogy közvetlen kapcsolatot teremtsenek a reparációs fizetések és szövetségségi adósságok között s hogy az Amerikának történő fizetéseiket a reparációs fizetések befolyásától tegyék függővé. Kifejezésre jutott ez az 1922 augusztus 1-én kelt Balfour jegyzékben, amely jóllehet „a szerződések szentségének“ princípiumát elismeri, mégis élesen hangsúlyozza, hogy az entente országoknak morális kötelességük volna a háború terheit közösen viselni s a leghelyesebb megoldás volna minden szövetségségi adósságnak minden oldalú és általános eltörlése s a reparációk megfelelő csökkentése. Franciaország és Belgium anynyiban tértek el Anglia felfogásától, hogy a maguk szövetségségi adósságán felül minden körülmények között fölösleget akartak maguknak biztosítani a reparációs fizetésekből. A Dawes-terv s a szövetségségi adósságok „leszögezése“ kompromissziumot teremtett ezek közt a felfogások között. Elismerték a „szerződések szentségét“, Amerika sokat elengedett követeléséből: elkerülték a formális összefüggést a reparációs és a szövetségségi adósságok között, a reparációk és a szövetségségi adósságok tartamát és esedékességét azonban ténylegesen úgy állapították meg, hogy az Egyesült Államoknak szóló fizetések Németország fizetéséből történnek. A probléma megoldottnak látszott.

De vajjon ténylegesen megoldódott-e?

A szövetségségi adósságok alapproblémája az a kérdés, hogy milyen naturál formában adható át a hitelezőnek a belföldi valutában fölhalmozott összeg?

Az értéknek természetesen egyetlenegy olyan naturálformája van, amely a kapitalizmusban minden hitelezőnek mindig szimpatikus. Ez az egyetemes értékforma: az arany. Am sem Németországban, de még Európában sem termelnek annyi aranyat, amely a reparációs, illetve szövetségségi adósságok kifizetésére számításba jöhet. Ezért tehát a fizetés csak arúformában történhet. A kapitaliz-

mus egyetemes krízisének periódusát viszont többek közt az jellemzi, hogy a kapitalizmusra általánosan jellemző ellentét a termelés fejlődése s a fogyasztás szűk határai között krónikusan éles. Ennek a következménye azután az a leküzdhetetlen ellenmondás, hogy ugyanazok az országok, amelyek óriási fizetéseket követelnek Németországtól, illetve az entente államoktól, megakadályozzák a kereskedelmi és védővám minden eszközével az adós államok árúbevitelét területükre s azért a fizetések tulajdonképpeni lebonyolítását lehetlenné teszik.

Hogy teljesítette Németország mégis reparációs fizetéseit 1931-ig? Milyen naturálformában kapta meg mégis az Egyesült Államok az esedékes szövetségi annuitásokat 1931-ig?

A válasz mind a két kérdésre ugyanaz: Németország a valóságban reparációs fizetéseit nem transzferálta; az Egyesült Államok nem kapta meg valójában semmiféle értékformájában a fizetéseket.

Ami Németországot illeti: a reparációs összegeket Németországban felhalmozták, tehát rárakták a dolgozó nép vállára. Az egybehalmozott összeget formálisan külföldi valutában kifizetve transzferálták. Ez azonban csak látszat transzfer volt, mert egyidejűleg még nagyobb összegeket importáltak mint tőkét. A nagy német vállalatok kölcsönöket vettek fel Amerikában, a nagy bankok óriási hiteleket Newyorkban és Londonban. A külfölddel szemben való eladósodás párhuzamosan nőtt a reparációs fizetésekkel. Ezt bizonyítják a Dawes- és Young-tervek tartalma alatt történt következő fizetések (millió márkában):

	Ker. mérleg szaldója	Reparációs fizetések	Reparáció + kamatok	Tőkeimport
1925	-3104	1000	1063	3611
1926	+ 413	1200	1464	709
1927	-3427	1600	1929	4410
1928	-1726	2000	2532	4433
1929	+ 36	2500	3374	2445
1930	+1643	1700	2843	735
	-6165	10000	13235	16143

Ezek a számok (amelyek persze nem abszolút pontosak) mutatják, hogy Németország a Dawes- és Young-tervek hat éve alatt a saját értéktermeléséből semmi reparációt sem fizetett. Sőt a tőkeimport összege, vagyis a külfölddel szemben vállalt új adósság még nagyobb lett, mint a teljesített reparációs fizetések összege. A reparáció transzferének problémája tehát nem oldódott meg, hanem a megoldás évről-évre újabb kölcsönök felvételével csupán kitolódott.

Ami az Egyesült Államokat illeti: az Egyesült Államok megkapta ugyan az esedékes entente összegeket dollárban kifizetve, ez az összeg azonban nem felelt meg az Egyesült Államok által átvett árúfelesleg ellenértékének, hanem az Egyesült Államok tőkeexportjából keletkezett, amely ezekben az években többszörösen felülmulta az entente által fizetett összegeket. A transzfer problémát így Amerika sem oldotta meg, csupán kitolta.

Mi tehát a helyzet a szövetségi adósságok terén?

A világgazdasági krízis a nemzetközi adósságok terén az eddigi eljárásokat lehetlenné tette. A világgazdasági krízis következtében Németország hitel- és bankügye 1931 közepén összeomlott. Ez az összeomlás Hoovert arra készítette, hogy a reparációk és a szövetségi adósságok dolgában egy évi moratóriumot javasoljon. Anglia fentartás nélkül támogatta Hoover kezdeményezését. Franciaország ellenkezett. Németország reparációs terheinek a csökkentése a

lausanni konferencián Amerika tényleges közbenjárására azzal az előfeltétellel történt meg, hogy párhuzamosan a szövetségek közötti adósságok is csökkennek. Ezért szól a lausanni megegyezés úgy, hogy az egyezmény csak akkor kerül ratifikálás céljából a parlamentek elé, ha a szövetségek közötti adósságok megfelelő rendezése megtörtént. Nagy volt tehát a meglepetés, amikor a múlt év december havában Amerika ragaszkodott az esedékességhez. Miért ragaszkodott? Hisz' az esedékessé vált összeg — kb. 130 millió dollár — az amerikai államháztartás óriási deficitjével szemben alig jöhet számításba. — Az Egyesült Államok álláspontjába belpolitikai momentumok is bizonyos szerepet játszottak. Az amerikai választók többsége — farmerek, kispolgárok, hivatalnokok — jöllehet a transzferprobléma távol áll tőlük, nem tudják belátni, miért fizessenek több adót amikor az európai entente országok annyit milliárdot költenek fegyverkezési célokra. A döntő momentum azonban az imperiálista ellentétek kiéleződése. Az Egyesült Államok helyzete a világpacon az imperiálista konkurensokkal szemben a krízis folyamán nagyon megromlott. Az Ottawa-konferencia még tovább rontott a helyzeten. Japán kelet-ázsiai akciója viszont külpolitikailag súlyosbították a helyzetet. Amerika az óriási távolságok miatt nagyon nehezen hadakozhat Japánnal; Anglia és Franciaország s az ezek kezében levő Népszövetség ténylegesen Japán oldalán áll. Lausannban kialakult az európai adóállamok egységfrontja Amerikával szemben. Ilyen körülmények között érthető, ha Amerika polgársága mint hitelező próbálta kihasználni helyzetét az adós Angliával és Franciaországgal szemben s ragaszkodott az esedékességhez.

Mint ismeretes, — Anglia fizetett, Egyidejűleg azonban hangsúlyozta, hogy ez az utolsó fizetése. Franciaország, illetve Herriot szintén fizetni akart, a francia parlament azonban megbuktatta. Az adós államok egységfrontja így megbomlott.

Mi történhetik?

Világos, hogy az adós államok egész speciális adósok. Minden más adósra áll a „polgári törvény“, a polgári igazságszolgáltatás, amelynek ítéleteit az államhatalom végrehajtja. Ha valamely állam a külfölddel szemben megtagadja a fizetést, úgy csak külső kényszerrendszabályokkal kényszeríthető fizetésre. A gyöngye félgymarmati államokkal szemben ez azelőtt nagyon egyszerűen ment: az imperiálista hitelező büntető expedíciót szervezett. Kiküldte a flottáját, bombázott pár várost, megszállta a terület egy részét. Ezt a módszert még Németországgal szemben is alkalmazták. (Ruhr megszállás). Ha Amerika Angliával és Franciaországgal szemben ilyesmit alkalmazna, úgy ez a világháború azonnali kitörését jelentené. (Gazdasági rendszabályok mindig kétélű fegyverek, amelyek az alkalmazót is érik.)

Jöllehet az új imperiálista világháború vetése gyorsan érik, mégis nagyon valószínűtlen, hogy a szövetségek közötti adósságok adják kitöréséhez a közvetlen indítóokot. Ez a kérdés relatíve csekély és nyilvánvalóan tisztára materiális természetű ahhoz, hogy alkalmas legyen egy olyan sovíniszta hullám kiváltására, amely egy új világháborúhoz elengedhetetlen. Kétségtelen: a politikai adósságok egyik eleme az imperiálista ellentétek élesedésének, — közbeeső megoldás azonban mégsem kizárt. Amerika polgársága valószínűleg megkísérli követeléseit leszállítását gazdaság-politikai koncessziók, illetve külpolitikai eredmények elérésére. Minden ilyen közbeeső megoldás azonban nem enyhíti az imperiálista ellentéteket.